

Upotreba stilskih sredstava u antici i danas.

Devčić, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:576080>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Antonija Devčić

**UPOTREBA STILSKIH FIGURA U ANTICI I
DANAS**

Završni rad

Zagreb, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

UPOTREBA STILSKIH FIGURA U ANTICI I DANAS

Studentica: Antonija Devčić

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Tamara Tvrtković

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2021.

Sažetak

Tema završnog rada je upotreba stilskih figura u antici i danas. Na temelju antičkih retoričara Cicerona i Kvintilijana te zahvaljujući njihovoj ulozi u otkrivanju stilskih figura i tropa te suvremenom autoru Dubravku Škiljanu koji je popisao trope i figure, napravljen je pregled figura i tropa u antici. Na osnovi *Rječnika stilskih figura* autora Krešimira Bagića koji je definirao trope i figure danas te pojašnjenjima Milivoja Solara, Luke Zime i Ive Škarića napravljen je pregled figura i tropa danas. Figure koje su izdvojene za ovaj rad su prema Kvintilijanu podijeljene u dvije skupine (figure misli i govora), dok su prema Milivoju Solaru podijeljene u četiri (figure misli, riječi, dikcije i konstrukcije). Figure koje su odabrane su metafora, sinegdoha, epitet (figure riječi), hiperbola, litota, poredba (figure misli), asindeton, polisindeton, elipsa (figure konstrukcije), anafora, aliteracija, asonancija (figure dikcije). Ono što se danas s obzirom na antiku nije promijenilo su definicije tropa i figura te njihova svrha odnosno upotreba. U antici je postojao velik broj figura i tropa koji se koristio, no nisu sve imali svoj zaseban naziv i pripadnost. Dosad je istražen i proučen velik broj figura koje su se koristile u antičko doba, a i danas imaju svoje ime i pripadaju u neku grupu.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Antička retorika i suvremena stilistika	5
3. Figure i tropi	8
<i>3.1. Figure riječi</i>	10
3.1.1. Metafora.....	10
3.1.2. Sinegdoha.....	11
3.1.3. Epitet.....	12
<i>3.2. Figure misli</i>	13
3.2.1. Hiperbola.....	13
3.2.2. Litota.....	14
3.2.3. Poredba.....	15
3.3. Figure konstrukcije.....	16
3.3.1. Asindeton.....	16
3.3.2. Polisindeton.....	16
3.3.3. Elipsa.....	17
<i>3.4. Figure dikcije</i>	18
3.4.1. Anafora.....	18
3.4.2. Aliteracija.....	18
3.4.3. Asonancija.....	19
4. Zaključak	20
5. Literatura	22

1. Uvod

Najbitniju ulogu u stvaranju identiteta neke skupine odnosno naroda igra jezik. Izdvajanje i prednost jednog naroda od ostalih leži u tome da se prvenstveno međusobno razlikuju jezikom koji im služi za komunikaciju. Jezik pak služi za zapisivanje tekstova, misli i različitih priča, a to je dovelo do razvoja književnosti. Razvoj književnosti i njezino proučavanje seže u davna vremena. Ono što se smatra književnošću i ono što književnost predstavlja danas i od koliko se različitih grana ona sastoji, rezultat je zanimanja za proučavanje tekstova do najmanjih dijelova te zatim proučavanje tih dijelova zasebno kao i u cjelini. Književnost nije samo podjela na različite rodove i vrste, već je književnost upravo proučavanje književnih tekstova i tekstova općenito do najmanjih jedinica teksta te njihovih uloga. Ono po čemu se tekstovi razlikuju jedni od drugih upravo je pripadnost u jednu od tih podjela. Kako bi se došlo do određenih zaključaka, potrebno je proučiti već spomenute najmanje jedinice teksta i odrediti njihovu ulogu.

Proučavanje načina pisanja dovodi do razvoja stila, a kasnije i stilistike kao znanstvene discipline koja se bavi proučavanjem stila kao jednog od temelja pri pisanju književnih djela. *Stil znači ili dobar način pisanja odnosno govorenja, ili pak takav način govorenja odnosno pisanja koji je svojstven nekoj književnoj epohi, nekoj književnoj školi, nekom piscu ili nekom pojedinom djelu* (Solar, 1990: 68). Kao što se po samoj definiciji stila može primijetiti, to je širok pojam te ne čudi da se razvila i znanstvena disciplina na temelju proučavanja istog. Premda postoji razlika u proučavanju stila u antici i danas, valja naglasiti da je bez obzira na razlike, antičko proučavanje stila odnosno retorike bilo je temelj razvoju današnje stilistike. Razlike u proučavanju stila u antici i danas su u tome što se moderna stilistika temelji na opisivanju stila kojim je neko književno djelo napisano, a u antici se stil prvo definirao pa su tek onda nastajala književna djela. Antika je poznavala različite stilove prema kojima se određivala "kvaliteta" tada najčešće govora (ali i književnog djela općenito), dok se današnji stilovi određuju na temelju napisanog djela.

Pojam stila i stilistike doveo je do definiranja upotrebe stilskih figura i tropa. *Trop je promjena uobičajenog plana sadržaja jedne riječi u za nju neuobičajen plan sadržaja* (Škiljan, 1985: 20), a *...figure su "pjesnički ukrasi" koji obuhvaćaju skup riječi, sintagmu, dio rečenice, cijelu rečenicu, pa čak i kompleksne jezične znakove na razinama višim od rečenice* (Škiljan, 1985: 22). Ono što je dovelo do tih otkrića, odnosno načina upotrebe stilskih figura i tropa, duguje se proučavanju retorike i onoga što je ona predstavljala Grcima i Rimljanima.

Iako se danas retorika ne definira u smislu u kojem je postojala u antici, potrebna je za proučavanje različitih sastavnica književnosti. *Moderna stilistika nastoji opisati sredstva i postupke jezičnog izražavanja koji su karakteristični za pojedina djela, autore ili razdoblja, dok je stara retorika utvrđivala obvezna sredstva i postupke jezičnog izražavanja, takva sredstva i postupke upotreba kojih je, prema njenom mišljenju, morala nužno dovesti do vrijednih književnih djela* (Solar, 1990: 69). Retorika je u antici bila temelj razvoja književnosti, proučavanja književnosti te je predstavljala temelj i načela pravilnog govorenja i izražavanja, dok danas retorika kao takva ne postoji. Vještine pravilnog i dobrog govorenja ne uzimaju se kao temelj, ne gleda se na govor s tolikom važnošću kao u antici.

Upotreba i nazivi određenih stilskih figura i tropa te njihove podjele danas i u antici razlikuju se. Za podjelu figura u antici zaslužni su prvenstveno Kvintilijan i Ciceron na temelju čijih djela će biti prikazane figure i tropi. U antici je postojao velik broj figura i tropa koji se koristio, no nisu sve imale svoj zaseban naziv i pripadnost. Dosad je istražen i proučen velik broj figura koje su se koristile u antičko doba, a i danas imaju svoje ime i pripadaju u neku grupu. Cilj ovoga rada je prikazati razvoj, podjelu i ulogu odnosno upotrebu stilskih figura u antici i danas kroz njihove definicije i primjere te na kraju uočiti sličnosti i razlike u samoj podjeli, definiranju pa tako i upotrebi istih.

2. Antička retorika i suvremena stilistika

Na spomen pojma retorike prva asocijacija je zasigurno najveći govornik svih vremena, Marko Tulije Ciceron. Retorika je umijeće govora odnosno ona proučava govor i njegove vještine. Premda je pojam retorike važan u kontekstu teme ovoga rada te razvoja stilskih figura i tropa treba se vratiti na sam početak. To su među prvima znali i Grci uz koje ne samo da vežemo korijene retorike već i sam početak razvoja i uporabe jezika mimo standardne komunikacije. *U antici su se jedino Grci kontinuirano bavili analizom ljudske komunikacije, njezinih glavnih obilježja i najvažnijih učinaka* (Carrilho, 2008: 17). Na temelju znatiželje i volje za proučavanjem, postupno se počinje razvijati retorika i njezina pravila.

Jedni od prvih koji su se bavili retorikom bili su Grci, Korak¹ i Tisija² koji su kasnije poslužili drugima za daljni razvoj retorike. *Koraksu dugujemo prvu definiciju retorike kao umijeća uvjeravanja, a Tiziji prvu razradu "govorničkog umijeća" (τέχνη ρητορικῆ)...* (Carrilho, 2008: 18–19). Uz navedene moraju se spomenuti Gorgija³ i Protagora⁴ koji su se bavili retorikom na drugačiji način. Gorgija se izdvaja jer je osnovao prvu školu retorike i to školu u kojoj su se učile dvije vrste govora: sudski i filozofski (Carrilho, 2008: 21). Svakako uz pojam retorike valja istaknuti još dva važna grčka imena, a to su Platon⁵ i Aristotel.⁶ Prema Platonu postoje dvije vrste retorike: *ona koja se sastoji od ulagivanja predstavlja demagogiju, dok je ona druga - koja želi građane učiniti boljima - hvalevrijedna* (Beker, 1997: 14), dok je prema Aristotelu retorika: *sposobnost uočavanja bitnog i primarnog svojstva kojim se može uvjeriti, a koje svojstvo krije u sebi svaki predmet ili pojava* (Škarić, 2000: 9). Uz gore spomenute teoretičare retorike valja spomenuti najvećeg grčkog govornika,

---

¹Korak (5. st. pr. Kr.), grčki retor, iz Sirakuze, autor prvog udžbenika retorike kojeg je napisao uz pomoć učenika Tisije (Škiljan, 1996: 354).

²Tisija (5. st. pr. Kr.), grčki retor, iz Sirakuze, Korakov učenik koji se smatra utemeljiteljem retorike kao znanstvene discipline, te je autor prve definicije retorike (Škiljan, 1996, 584–585).

³Gorgija (o. 485. – o. 380. g. pr. Kr.), grčki filozof i retor iz Leontina, došao je u Atenu kao poslanik te je tamo osnovao školu gdje je najviše pažnje posvećeno retorici. Osim retorike bavio se logikom, jezikom te pitanjima današnje psihologije (Škiljan, 1996: 242–243).

⁴Protagora (5. st. pr. Kr.), grčki filozof iz Abdere, smatran jednim od najstarijih sofista, autor je teorije o čovjeku kao mjerilu svih stvari te teorije kako se sve može gledati s dva suprotna gledišta. Osim navedenog autor je govoru na različite teme (Škiljan, 1996: 505–506).

⁵Platon (428/7. – 348/7. g. pr. Kr.), atenski filozof, bio je Sokratov učenik te autor 35 filozofskih rasprava te 13 pisama od kojih pojedine rasprave i pisma nisu autentični. Prema Platonu uzrok bitka jest Jedno, identično s Dobrim (Škiljan, 1996: 471–472).

⁶Aristotel (384. – 322. g. pr. Kr.), grčki filozof, koji se smatra jednim od najvećih mislilaca antike te čovjekom koji je obuhvatio svo znanje u svoja djela koja su kasnije poslužila za razvoj znanosti i filozofije. Prema Aristotelu sve postoji kao pojedinačna pojava koja je dostupna spoznaji i od spoznaje se dolazi do različitih pojmova. Na temelju takvog razmišljanja razvio je logiku, a osim logike temelje je napravio i za teoriju umjetnosti. Njegova djela se dijele na egzoterične spise (dijalozi) i hipomnematičke i sinagogičke spise (bilješke) koji se opet dijele na logičke, prirodnoznanstvene, metafizičke, etičke i političke, retoričke i poetične (Škiljan, 1996: 77–78).

Demostena,⁷ koji je poznat po svojim govorima koji se nazivaju filipikama⁸ jer su upućeni Filipu II. Demosten se uz grčke teoretičare retorike spominje upravo radi toga što je bio govornik odnosno onaj koji je u praksi radio ono o čemu su teoretičari pisali.

S druge strane u proučavanju retorike nisu zaostajali ni Rimljani. Retorikom u Rimu su se u početku uglavnom bavili stoici koje je predvodio Zenon,⁹ grčki filozof i utemeljitelj stoičke škole. *Njezin utemeljitelj Zenon definira retoriku na način koji je i danas poznat, u opreci s dijalektikom: simbolično govoreći, dijalektika se poistovjećuje s kretnjom stiskanja, a retorika s kretnjom otvaranja ruke* (Carillho, 2008: 45). Retorika predstavlja više mogućnosti od dijalektike, odnosno retorika ima više mjesta za slobodu od dijalektike u kojoj je ograničeno na koji način i u kojem trenutku nešto izreći.

Zatim valja reći ponešto o Ciceronu¹⁰ i Kvintilijanu¹¹. Marko Tulije Ciceron (*Marcus Tullius Cicero*), poznat kao vjerojatno najveći govornik ikada, nije bio samo govornik i nije se bavio samo retorikom. O njegovom utjecaju i važnosti govori i činjenica da se cijelo jedno razdoblje u rimskoj književnosti naziva upravo po njemu, Ciceronovo doba (80. g. pr. Kr. – 30. g. pr. kr.) koje je dijelom tzv. zlatnog vijeka rimske književnosti. Osim što je bio retoričar, između ostaloga bio je filozof i političar iza kojega je ostao pozamašan opus. *Pored svojih čuvenih govora, Ciceron je napisao više filozofskih djela (premda nije bio originalan mislilac), a sačuvana je i zbirka njegovih pisama, koja pružaju dragocjen uvid u njegov život i doba, kao i rasprave o retorici...* (Beker, 1997: 40). Ciceronovo djelo *De oratore* (*O govorniku*) upravo govori o tome što čini i kakav bi trebao biti dobar govornik. Dobar govornik nije samo netko tko zna što priča nego je dobar govornik onaj koji pruža zadovoljstvo, poučava i gane slušatelja (Beker, 1997: 41). Nadalje, navodi tri stila govora, a to su jednostavni (*genus subtile*), srednji (*genus medium*) i uzvišeni stil (*genus sublime*). Ta tri stila predstavljaju gradaciju od najjednostavnijeg do najukrašenijeg stila. *Jednostavan, priprost stil je skroman, nepreuzetan, stvarajući dojam običnog jezika, što on zapravo ipak nije* (Beker, 1997: 45). Za

---

⁷Demosten (384.– 322. g. pr. Kr.), grčki govornik, iz Atene, pisao je sudbene govore u mladosti, potom govore protiv Filipa II. kojima se najviše posvetio. Sačuvano je 60 govora, 56 uvoda govora te 6 pisama od kojih se samo 40 smatra autentičnim. Isto tako smatra se Ciceronovim uzorom (Škiljan, 1996: 129).

⁸Govori koji su upućeni prema nekome na negativan način, najčešće napadački.

⁹Zenon (333. – 263. g. pr. Kr.), grčki filozof, osnivač stoičke škole koji je između ostalog bio i učitelj. Podijelio je filozofiju na tri dijela (logika i teorija spoznaje, fizika, etika). Napisao je djelo *O prirodi* (Škiljan, 1996: 611).

¹⁰Ciceron (106. – 43. g. pr. Kr.), rimski političar, pisac i govornik, autor 58 govora od kojih nisu svi sačuvani u cjelosti, 900 pisama koja nisu bila namijenjena za objavljivanje te autor filozofskih spisa, teorijskih djela o govorništva te autor latinske filozofske terminologije (Škiljan, 1996: 111–112).

¹¹Kvintilijan (o. 35. – 100. g. po. Kr.), rimski učitelj govorništva i teoretičar retorike, autor djela *Obrazovanje govornika*, u 12 knjiga u kojoj je obrađena teorija i praksa govorništva i gdje je objašnjeno kako treba odgojiti govornika (Škiljan, 1996: 373).

srednji stil navodi da je bogatiji i da su mu sve figure na mjestu dok za uzvišeni stil kaže da je bogat i ukrašen (Beker, 1997: 46–47). Osim navedenog djela *De oratore* (*O govorniku*), Ciceron je napisao još neka djela vezana za retoriku odnosno govorništvo. Ostala djela su: *Orator* (*Govornik*) u kojem teorijski opisuje kakav bi savršeni govornik trebao biti, *Brutus* (*Brut*) koji predstavlja pregled govorništva od Grka do samog Cicerona (Beker, 1997: 51), te djelo *De inventione* (*O pronalazačenju teme*) koje predstavlja svojevrsan priručnik, ali je ostao nedovršeni (Škiljan, 1996: 113).

S druge strane Marko Fabije Kvintilijan (*Marcus Fabius Quintilianus*), predstavnik je srebrnog doba rimske književnosti (14.–117. g. po Kr.), profesor retorike koji se posvetio tome da napiše djelo o tome kakav bi govornik trebao biti. Riječ je o njegovom djelu *Institutio oratoria* (*Obrazovanje govornika*). *Napustio je nakon dvadeset godina nastavničko zvanje kako bi se posvetio pisanju svog remek-djela, Obrazovanje govornika (Institutio oratoria)* (Beker, 1997: 54–55). Kvintilijan u svome djelu objašnjava kakav bi govornik trebao biti. Za njega je dobar govornik onaj koji se od rođenja školuje i odgaja da to i postane (Beker, 1997: 55). Također on u svome djelu opisuje sve do detalja, od jezika koji bi se trebali znati, autora koji bi se trebali čitati, nabraja trope i figure koje postoje te kao i Ciceron navodi stilove koji za njega postoje. Što se Kvintilijana tiče postoje dva stila. *Dalje iznosi da postoje dvije vrste stila: 1. vezani, tijesno satkani stil i 2. labaviji i slobodniji stil, na kakav nailazimo u dijalogima i pismima* (Beker, 1997: 64).

I Ciceron i Kvintilijan su na različite načine pokušali objasniti što mora znati, na što mora pripaziti i na koji se način može biti dobar govornik. Obojica su iznijeli teze koje će poslužiti za daljnji razvoj proučavanja jezika što će kasnije dovesti do razvoja stilistike odnosno proučavanja dijelova teksta koji utječu na to kako će ga čitatelj prihvatiti jednako kao što su oni svojim djelima htjeli utjecati na govornike koji su trebali doprijeti do slušatelja. ...*quod eum statuebam disertum, qui posset satis acute atque dilucide apud mediocri homines ex communi quadam opinione hominum dicere, eloquentem vero, qui mirabilius et magnificentius augere posset atque ornare quae vellet, omnisque omnium rerum, quae ad dicendum pertinerent, fontis animo ac memoria contineret* (Cic. *de orat.* I, XXI, 94).¹² Iako je do sada bilo riječi o retorici i njezinu razvoju te nekim od najznačajnijih ljudi koji su se

---

¹² *Utvrđio sam da je 'vješt na riječima' onaj koji može pred prosječnim slušateljima govoriti dovoljno oštroumno i jasno u okvirima nekih zajedničkih obzora; pravoga sam govornika odredio kao onoga koji može na čudesniji i veličanstveniji način proširiti i ukrasiti temu koju želi, i čiji duh i pamćenje obuhvaćaju izvore svega što se odnosi na govorenje* (Ciceron, 2002: 58).

Svi latinski tekstovi preuzeti su s web- stranice *Perseus Digital Library*.

retorikom i njezinim proučavanjem bavili, valja napomenuti da nisu svi dijelovi retorike odnosno govorništva obrađeni. Tropi i figure će se proučavati kao dio retorike. Stilski ukrasi odnosno stilske figure i tropi su temelj današnje stilistike i njezina proučavanja. Tropi i figure i jesu svojevrsni stilski ukrasi čija upotreba zaokružuje cjelinu teksta i njegova odnosa s čitateljem. Upravo je taj razvoj i upotreba stilskih figura i tropa tema kojom se bavi ovaj rad. Kako bi se došlo do onoga što danas predstavljaju stilske figure i tropi te koja je njihova uloga danas treba prvo vidjeti njihovu upotrebu i značaj u antici.

Onaj tko je doprinio razvoju stilistike i njezinu proučavanju jest Aristotel i njegova tri temeljna govornička elementa; *etos*, *logos* i *patos*. *Najveća novost Aristotelove Retorike leži u sustavnosti kojom uključuje sva tri temeljna govornička elementa: Tko govori? Koji se argument iznosi? Kome se obraća? Drugim riječima, etos, logos i patos* (Carrilho, 2008: 37). Sam Aristotel spominje jednu od figura koja je poznata i danas, a to je metafora. Premda ju on objašnjava kao jezični ukras i ne gleda na nju na način na koji se ona danas gleda niti ju zove metaforom vidi se da su već tada postojala proučavanja o jeziku, odnosno kako da ga se protumači na drugačiji način ili ukrasi kako je to Aristotel shvaćao. Za njega su jezični ukrasi bili ti koji su dovodili do uvjerljivosti koja je po njegovom mišljenju bila jedna od bitnih karakteristika dobrog govornika. *Metaforu smatra dekorativnim dodatkom jeziku koji valja na primjeren način upotrijebiti u govoru* (Beker, 1997: 23).

3. Figure i tropi

Tropi su najjednostavnije rečeno pojedine riječi kod kojih dolazi do promjene u njihovom sadržaju. Figure su s druge strane čitave konstrukcije. Što se tiče podjela figura postoji antička podjela, i to ona Marka Fabija Kvintilijana koji je smatrao da postoje dvije vrste figura, figure misli i figure govora (Kvintilijan, 1967: 282). Kvintilijan je svoju podjelu pojasnio na način da se figure misli ogledaju upravo u misli dok se figure govora ogledaju u izražavanju tih misli. *...illa est enim posita in concipienda cogitatione haec in enuntianda; ...* (Quint., *inst.* IX, 1, 16).¹³ Ono što je Kvintilijan htio pokazati ovom podjelom je to da neke stvari odnosno ukrasi u tekstu trebaju ili ne trebaju dodatno objašnjenje. Suvremenu podjelu donosi Milivoj Solar koji figure dijeli na figure dikcije, figure riječi ili trope, figure konstrukcije i figure misli (Solar, 1990: 73). Figure dikcije podrazumijevaju figure koje možemo čuti, odnosno one služe kao zvučni efekti u tekstu, figure riječi ili tropi podrazumijevaju ono što je u antici nazivano pjesničkim ukrasom, a to znači da je promijenjen dio ili cjelina u sadržaju, figure konstrukcije

---

¹³Prva se sastoji u misli, a druga u njezinom izražavanju (Kvintilijan, 1967: 282).

kao što im i sam naziv kaže služe za poredak odnosno konstrukciju teksta, dok figure misli sadrže ono što i ostale figure, samo to objašnjavaju na svojstven način.

Iako se podjele razlikuju kod autora, ne znači da su i mišljenja unutar tih podjela drugačija, a kako bi to bilo vidljivo treba uzeti u obzir obje te ih usporediti. Iz svake skupine bit će odabrano nekoliko karakterističnih primjera kako bi se prikazala svaka pojedina grupa. Od figura riječi odabrane su metafora, sinegdoha i epitet, od figura misli bit će obrađene hiperbola, litota te poredba, od figura konstrukcija asindeton, polisindeton i elipsa, a od figura dikcije odabrane su anafora, aliteracija i asonancija.

Kao što je rečeno ranije, za današnji razvoj stilistike zaslužno je proučavanje teorije retorike. Iako je podjela na trope i figure u antici bila drugačija na neki način od današnje, možemo zaključiti da su upravo ti temelji iz antike bili presudni kako bi se danas razvile podjele kakve jesu. Upravo usporedba nekadašnjih tropa i figura s današnjim tema je ovoga rada kako bi se na temelju te usporedbe uvidjelo koliko se i zašto nešto jest ili nije promijenilo. Svako razdoblje i svaka generacija nosi nešto novo, nosi napredak, pa tako i u književnosti dolazi do promjena, bilo u stilu, podjelama, načinu pisanja, a što znači da ne može biti potpuno isto kao i stara retorika. Promjene u definiranju tropa i figura u antici i danas možemo primijetiti jedino na figurama koje danas imaju svoj zaseban naziv, a u antici ga nisu imali. Razlike postoje u podjeli tropa i figura kao što je spomenuto na samom početku: Kvintilijan figure i trope dijeli u dvije skupine (figure misli i figure govora) dok ih Solar dijeli na dodatne dvije (figure dikcije, riječi, misli i konstrukcije). Na temelju definicija tropa i figura u antici i danas možemo zaključiti zašto postoje razlike u broju skupina u koje su podijeljene. Od antike do danas je prošlo puno godina te su se figure i tropi kroz te godine dodatno definirale i istraživale što je dovelo do toga da se stvori drugačija podjela u odnosu na onu antičku. Prikaz tropa i figura u suvremenoj stilistici napravljen je na temelju definicija Krešimira Bagića koji je na temelju svega što je istraženo, sastavio definicije tropa i figura u djelu *Rječnik stilskih figura*, te opisima triju autora, Milivoja Solara (*Teorija književnosti*), Ive Škarića (*Temelji suvremenog govorništva*) te Luke Zime (*Figure u našem narodnom pjesništvu*), koji za većinu figura i tropa navode iste ili vrlo slične opise. Zima u svojim opisima koristi opise i objašnjenja drugih autora, a potrebno je naglasiti da je jedan od tih autora upravo Kvintilijan čiji su opisi služili za antički prikaz tropa i figura.

3.1. Figure riječi

3.1.1. Metafora

Trop u kojem je jedna riječ zamijenjena drugom u kojem je jedna riječ zamijenjena drugom koja u svojem planu sadržaja ima neke elemente slične sadržaju prve riječi. Već u antici m. je katkada bila oznaka za svaki trop. Danas se najjednostavnije definira kao skraćena poredba (Škiljan, 1989: 71).

Kvintilijan metaforu spominje kao dar prirode, koji se upotrebljava i u običnom puku i navodi da je sama za sebe toliko privlačna i lijepa da se odlikuje u govoru svojim sjajem (Kvintilijan, 1967: 261). *Totum autem metaphora brevior est similitudo, eoque distat, quod illa comparatur rei quam volumus exprimere, haec pro ipsa re dicitur* (Quint., inst. VIII, 6, 8).¹⁴ Isto tako Ciceron u svom djelu *De Oratore* metaforu objašnjava na sličan način kao Kvintilijan te naglašava da se trebaju koristiti riječi koje, kad se iznesu prenesenim izrazima, daju zorniji prikaz onoga što je zamijenjeno na temelju sličnosti (Ciceron, 2002: 279). Metaforu možemo na temelju Ciceronovog i Kvintilijanovog pisanja okarakterizirati kao kratak oblik poredbe ili jednostavno zamjene za slično.

*Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non aquilo impotens
possit diruere aut innumerabilis
annorum series et fuga temporum* (Hor. *carm.* 3.30, 1-5).

Prema Bagiću metafora je *zamjenjivanje jedne riječi drugom prema značenjskoj srodnosti ili analogiji; prijenos imena s jedne stvari na drugu i značenja s jedne riječi na drugu* (Bagić, 2012: 187). Škarić za metaforu kaže da je usporedba u kojoj je ono što se uspoređuje neizrečeno, ali jasno pretpostavljeno (Škarić, 2000: 119). S druge strane Solar metaforu spominje kao najpoznatiju i najčešće spominjanu pjesničku figuru (Solar, 1990: 76). Zima metaforu ne definira nego komentira druge autore i njihove definicije, ali spominje podjelu. *Prema tomu i mi dielimo metaforu na plastičnu i oživljavajuću i razlikujemo kod prve sliku na miru i u pokretanju* (Zima, 1880: 25).

---

¹⁴*Ukratko, metafora je skraćen oblik poređenja i od njega se razlikuje po tome što se kod ovog posljednjeg vrši poređenje sa predmetom koji hoćemo da izrazimo, a kod metafore se predmet stavlja mjesto drugog predmeta* (Kvintilijan, 1967: 262).

Metafora je najjednostavnije rečeno preneseno značenje koje se koristi kako bi se na neki način uspoređivanjem pojačalo značenje onoga što se želi reći. Horacije u navedenom primjeru govori o "spomeniku" koji je trajniji od mjedi (*Exegi monumentum aere perennius*) i kojeg ne mogu uništiti ni kiša, ni vjetar, ni bilo kakve vremenske prilike (*quod non imber edax, non aquilo impotens possit diruere aut innumerabilis annorum series et fuga temporum*), a zapravo govori o sebi kao pjesniku i svome radu te želi reći da bez obzira na nevolje, njegov rad ostaje njegovim čitateljima zauvijek.

3.1.2. Sinegdoha

Trop u kojem se jedna riječ zamjenjuje drugom, šireg ili užeg sadržajnog opsega od prve, neka vrsta kvantitativne metonimije... (Škiljan, 1989: 74).

Prema Ciceronu sinegdoha je *...cum intellegi volumus aliquid aut ex parte totum, ut pro aedificiis cum parietes aut tecta dicimus; aut ex toto partem, ut cum unam turmam equitatum populi Romani dicimus* (Cic. *de orat.* III. 168).¹⁵ S druge strane Kvintilijan navodi da sinegdoha u jezik iznosi raznolikost...*nam translatio permovendis animis plerumque et signandis rebus ac sub oculos subiiciendis reperta est. haec variare sermonem potest, ut ex uno plures intelligamus, parte totum, specie genus, praecedentibus sequentia, vel omnia haec contra* (Quint., *Inst.* VIII., 6, 19).¹⁶ Sinegdoha se razlikuje od metafore upravo po tome što je njezina upotreba je u svrhu shvaćanja onoga što je rečeno, dok je metafora samo bolja zamjena od onoga što je rečeno.

*iactes et genus et nomen inutile:
nil pictis timidus navita puppibus
fidit. tu, nisi ventis
debes ludibrium, cave.* (Hor. *carm.* 1.14, 13-16)

Prema Bagiću sinegdoha je zamjenjivanje jedne riječi drugom na temelju značenjskog dodirivanja ili uokviravanja (Bagić, 2012: 291). Zima za sinegdohu kaže: *Dio se uzima mješte cielosti i obratno, reći će toliko kao rieč, koja dio označuje, uzima se u značenje one rieči, koja izražava dotičnu cielost i obratno* (Zima, 1880: 35). Prema Solaru sinegdoha je podvrsta

---

¹⁵...kad želimo da se iz dijela razumije neka cjelina, kao primjerice kad umjesto "kuće" kažemo "zidovi" ili "krov"; ili da se iz cjeline shvati dio: kao kad jednu konjičku postrojbu nazovemo "rimskom konjicom" (Ciceron, 2002: 284)

¹⁶Dok je u metafori zadatak da podstiče osjećaje, da daje naročita obilježja predmetima i da ih učini očiglednim, sinegdoha ima tu sposobnost da u jezik unosi raznolikost, tako da iz jednog predmeta možemo razumjeti mnoge, iz dijela cijelost, iz vrste rod, iz prethodnog slijedeće, ili sve ovo u obrnutom redu (Kvintilijan, 1967: 264).

metonimije u kojoj se dio uzima za cjelinu, jednina umjesto množine, određen broj umjesto neodređene količine i obratno (Solar, 1990: 78). Škarić za sinegdohu kaže isto kao Zima i Solar. *Sinegdoha je podvrsta metonimije. Iskazuje odnos dio-cjelina ili obrnuto i manje-više ili obrnuto (ali bez namjere da se nešto uveća ili umanji)* (Škarić, 2000: 122).

Sinegdoha, kao i metafora na neki način označava preneseno značenje u kojem se na temelju jedne riječi obuhvaća širi pojam. Horacije u svojoj pjesmi *O navis (O lađi)* spominje krmu (*puppis*) misleći pritom na lađu (*navis*).

3.1.4. Epitet

Pridjev koji pobliže determinira imenicu, kao figura iskaza najčešće u pleonastičkoj funkciji ili kao ukrasni pridjev (Škiljan, 1989: 67).

Ornat enim epitheton, quod recte dicimus appositum, a nonnullis sequens dicitur (Quint., *Inst.* VII., 6, 40).¹⁷ Epitet u antici predstavlja ukras kao što je i sam Kvintilijan rekao te je primjer istoga vrlo lako pronaći bilo u kojem tekstu. Sam Ciceron ne spominje epitet kao zaseban trop ili figuru nego on govori o ukrasima općenito.

...Cui, lector studiose, quod dedisti... (Mart. *epigr.* 1.1, 4)

Prema Bagiću *pridjev koji se dodaje imenici s ciljem da se naglasi pojedino svojstvo ili vrijednost označenog bića, stvari ili pojave, da se izraz učini snažnijim, uvjerljivijim, slikovitijim* (Bagić, 2012: 110). Epitet je svaki dodatak riječi koji zajedno s njom čini cjelinu. *Pod epitetom dakle razumiemo svaki dodatak, koji s onom riečju, kojoj se dodaje, čini jedan ukupni dojam* (Zima, 1880: 171). S druge strane Solar za epitet kaže da je to svaki atribut odnosno dodatak imenici koji ju pobliže objašnjava, ali da se kao naziv figure shvaća kao riječ koja se dodaje imenici kako bi omogućila osobito karakteristične predodžbe neke stvari, pojave, živog bića ili osobe (Solar, 1990: 79). Za Škarića je epitet atribut koji se dodaje imenici, ali na način da ne pridonosi logičkoj precizaciji (Škarić, 2000: 124).

Epitet je dodatak imenici koji je dodatno objašnjava ili naglašava. Marcijal u svom prvom epigramu opisuje svoju slavu i uspjeh koju su mu donijeli čitatelji koje naziva učenicima (*lector studiosus*) i tako želi naglasiti da oni koji ga čitaju imaju znanje i znaju prepoznati pravog autora.

---

¹⁷*Epitet je, kojemu bi u latinskom najbolje odgovarao termin appositum, mada ga neki nazivaju sequens, -očito samo obični ukras* (Kvintilijan, 1967: 269).

3.2. Figure misli

3.2.1. Hiperbola

Kao trop sastoji se od pretjeranog isticanja nekog sadržajnog elementa riječi pomoću konteksta tako da to graniči s nevjerojatnošću; kao figura mišljenja tako ističe sadržaj cijelog iskaza (Škiljan, 1989: 68).

Kao što i sam naziv kaže, hiperbola je nešto više, nešto veće, pretjerivanje odnosno uvećavanje. Upotrebu hiperbole Kvintilijan tumači kao nezadovoljstvo istinom radi čega se traži uvećavanje ili umanjivanje činjenice. *Est autem id usu vulgo quoque et inter ineruditos et apud rusticos, videlicet quia natura est omnibus augendi res vel minuendi cupiditas insita, nec quisquam vero contentus est. sed ignoscitur, quia non adfirmamus* (Quint., *Inst.* VII., 6, 75).¹⁸ Ciceron smatra hiperbolu *causa ad incredibilem admirationem efferuntur* (Cic. *de orat.* II, 267).¹⁹

me torret face mutua

Thurini Calais filius Ornyti,

pro quo bis patiar mori,

si parcent puero fata superstiti (Hor. *carm.* 3.9, 13-16)

Prema Bagiću hiperbola je *naglašavanje ideje, emocije ili obavijesti pretjerivanjem, koje ističe afektivni odnos govornika spram predmeta govora* (Bagić, 2012: 140).

Što se tiče hiperbole, Solar, Zima i Škarić se slažu u tome da je to figura pretjerivanja. Solar kaže da je to figura preuveličavanja radi naglašavanja emocionalnoga stava prema predmetima, pojavama ili radnjama (Solar, 1990: 85), Škarić hiperbolu definira kao figuru kojom se pretjeruje, prema mnogo ili prema malo kako bi se stvorio neki poseban dojam (Škarić, 2000: 127). A slično nalazimo i kod Zime: *Da prosto kažemo, iperbola postaje, kad se što s tom namjerom, da jače u oči pada, preko mjere umaljava ili uveličava* (Zima, 1880: 64).

Na primjeru Horacijeve pjesme koja je posvećena Lidiji (te njihovoj ljubavnoj vezi iz prošlosti) koja u gore navedenim stihovima kaže da bi dvaput podnijela smrt ako bi se

---

¹⁸Hiperbola je svojstvena i običnom čovjeku, i neobrazovanoj svjetini i seljacima, jer svako od prirode želi da uveličava ili umanjuje činjenicu i niko nije nikad zadovoljan golom istinom (Kvintilijan, 1967: 277).

¹⁹... postupkom koji dovodi do nevjerojatnoga udivljenja (Ciceron, 2002: 201).

sudbina smilovala mladiću da ostane živ (*pro quo bis patiar mori, si parcent puero fata superstiti*), vidi se upotreba hiperbole. Dvapat podnijeti smrt radi nekoga koga ne voli samo da bi pokazala da je ne smeta nova pjesnikova ljubav jest pretjerivanje.

3.2.2. Litota

Trop u kojem se pojačana afirmacija izriče s pomoću dvostruke semantičke negacije: non ignoro, non me fugit, non me praeterit umjesto scio. Zove se i antifraza (Škiljan, 1989: 70).

Litota je suprotna hiperboli koju i sam Ciceron spominje u istom kontekstu odnosno njihovu upotrebu. Kvintilijan ne spominje litotu kao trop ili stilsku figuru, ali spominje hiperbolu u svrhu uvećavanja i umanjivanja te je za njega hiperbola u drugom pravcu zapravo današnja litota. *Virtus eius ex diverso par augendi atque minuendi; fit pluribus modis* (Quint. Inst. VIII., 6, 67).²⁰ Isto tako Kvintilijan spominje umanjivanje pod nazivom *meiosis* koji svrstava u govornu figuru ako se upotrijebi namjerno (Kvintilijan, 1967: 240).

*Non semel et satyros eluserat illa sequentes
et quoscumque deos umbrosaue silva feraxque
rus habet ...* (Ov. met. 1.691-693).

Prema Bagiću litota je *svjesno slabljenje ili umanjivanje izraza s ciljem da se naglasi i pojača kakva ideja, misao, predodžba, emocija i sl.* (Bagić, 2012: 183). Kao što je vidljivo i iz same definicije, litota je suprotna hiperboli. S Bagićeovom definicijom slaže se i Solar koji kaže da litota umjesto preuveličavanja, umanjuje (Solar, 1990: 85). Škarić kaže da litota izražava suzdržano mišljenje o nečemu. *Litota označava škрто, suzdržano izražavanje o nečemu, ali s jasnom namjerom da se razumije mnogo više* (Škarić, 2000: 128). A Zima je litotu opisao kao figuru koja se sastoji u izrazu pod kojim se više misli i razumije, a manje kaže, odnosno da se uzima slabiji izraz koji je protivan pravomu s negacijom (Zima, 1880: 62).

Litota je suprotna hiperboli što znači da ona označava umanjivanje ili slabljenje i najčešće se nalazi uz negaciju. Upravo primjer iz Ovidijevih *Metamorfoza* pokazuje litotu kroz negaciju *non semel* (ni jednom), a zapravo znači više puta iz čega proizlazi da je služilo da umanjiti značenje.

---

²⁰Njezina se snaga očituje na jednak način u suprotnim pravcima: u uveličavanju i umanjivanju (Kvintilijan, 1967: 275).

3.2.3. Poredba

Amplifikacija, proširenje dodavanjem riječi i iskaza radi objašnjenja, često upotrebljavano u konstituiranju figura. A je i posebna vrsta sinkrize u kojoj se uzvisuje manja stvar da bi se istakla s njom uspoređena veća (Škiljan, 1989: 63).

Kvintilijan poredbu spominje kao vrstu ukrasa sa kojom treba biti oprezan kako ono što se poredi nebi bilo nejasno i nepoznato (Kvintilijan, 1967: 245). Isto tako Kvintilijan spominje različite vrste poredbu odnosno različitu upotrebu poredbu u tekstovima.

Exegi monumentum aere perennius (Hor. carm. 3.30, 1)

Prema Bagiću poredba je *povezivanje bića, predmeta, stvari i pojava na temelju skrivenog ili pripisanog zajedničkog svojstva. Uvriježeno sredstvo afektivnog naglašavanja i stilskog pojačavanja izraza* (Bagić, 2012: 256). Poredba ili komparacija, kako piše Solar, nastaje kada se nešto s nečim poređuje na temelju nekih zajedničkih osobina koje nisu neposredno uočljive (Solar, 1990: 84). Kao što i sam naziv kaže, poredba znači da se barem dvije stvari uspoređuju na temelju nečega što im je zajedničko. Škarić i Zima ne spominju poredbu pod tim nazivom nego ju Zima naziva poređenjem, a Škarić usporedbom. *Usporedba je, rekao sam već, potka matafore* (Škarić, 2000: 120). Zima isto tako ne navodi neku svoju definiciju poredbu već se koristi onom koju je zapisao Kvintilijan. *Quintilian (VIII, 4, 9) govoreći o amplifikaciji (t. j. o uveličavanju) pojmova, kaže, da ono uveličavanje, koje biva poređenjem, raste sredstvom manjih predmeta; jer uzvisujući ono, što je niže, nužno je, da tim govornik ujedno podiže ono, što je nad onim nižim* (Zima, 1880: 119).

Već se po nazivu figure može odgonetnuti koje bi njezino značenje bilo. Ona služi tome da se neke stvari usporede (porede), kako bi jedna dobila na važnosti s obzirom na drugu. Iako je uzet isti primjer kao i za metaforu, može se uvidjeti i poredba premda nije klasičan primjer iste. Autor svoj rad uspoređuje sa spomenikom i na sve to govori kakav je taj spomenik što znači da je i njegov rad takav.

3.3. Figure konstrukcije

3.3.1. Asindeton

Figura iskaza koja se sastoji u dokidanju veznika. Suprotan je polisindeton (Škiljan, 1989: 64).

Res non parta labore, sed relictā;

Non ingratus ager, focus perennis;

Lis numquam, toga rara, mens quieta (Mart. epigr. 10.47, 3-5)

Prema Bagiću asindeton je *nizanje dviju ili više riječi, skupina riječi ili rečenica bez veznika* (Bagić, 2012: 68). Škarić asindetonom naziva rečenički niz tj. složenu rečenicu bez veznika (Škarić, 2000: 141). Solar kaže da asindeton nastaje nizanjem riječi bez gramatičkog povezivanja (Solar, 1990: 83), a Zima da ta figura nastaje izostavljanjem veznika između dvije ili više izreka (Zima, 1880: 185).

Kao što mu sam opis kaže, asindeton je nizanje riječi bez upotrebe veznika. U samom Marcijalovom primjeru vidimo kako on nabroja stvari i pojmove bez uporabe veznika.

3.3.2. Polisindeton

Figura iskaza, posebna vrsta anafore u kojoj se više puta ponavlja veznik ili neka druga kopulativna riječ (Škiljan, 1989: 73).

Undenis pedibusque syllabisque

Et multo sale nec tamen protervo... (Mart. epigr. 10.9, 1-2)

Prema Bagiću polisindeton je *ponavljanje istog ili istovrsnih veznika ispred riječi, sintagmi ili rečenica koje se nabrajaju u dijelu iskaza (rjeđe u čitavom iskazu)* (Bagić, 2012: 251). Već se po nazivu može zaključiti da je polisindeton na neki način blizak asindetonu, a zapravo je njegova suprotnost. Polisindeton je niz rečenica ili riječi koji se vezuju istim veznikom koji se ponavlja, piše Škarić (Škarić, 2000: 141). Solar navodi da je polisindeton nizanje veznika bez gramatičke potrebe (Solar, 1990: 83). Zima piše: *...jer se ona sastoji u ponavljanju istoga ili različnih veznika kod više izreka ili kod više članova jedne izreke, koje ponavljanje veznika za običan način govora kao izlišno smatramo* (Zima, 1880: 168–169).

Polisindeton je suprotan asindetonu te on predstavlja nizanje riječi uz upotrebu veznika kako bi se dobilo na ritmu i kako bi se naglasio određeni dio teksta. Nizanje veznika vidi se i u Marcijalovom primjeru (*pedibusque, et, nec*).

3.3.3. Elipsa

Izostavljanje dijela iskaza, kao figura iskaza dokidanje inače sintaktički nužnog segmenta (Škiljan, 1989: 66).

Non ingratus ager, focus perennis;

Lis numquam, toga rara, mens quieta;

Vires ingenuae, salubre corpus;

Prudens simplicitas, pares amici;

Convictus facilis, sine arte mensa (Mart. epigr. 10.47, 4-8)

Prema Bagiću elipsa je *izostavljanje dijela ili dijelova rečenice, kojim se narušava sintaktička norma, ali rečenično se značenje realizira. Izostavljeni se dijelovi mogu rekonstruirati zahvaljujući kontekstu ili komunikacijskoj situaciji* (Bagić, 2012: 92). Zima piše: *pod elipsom dakle razumiemo izostavljanje dijelova izreke, kadkad i cijele izreke, što se iz celoga smisla razumjeti mogu* (Zima, 1880: 181). Škarić, s druge strane elipsu opisuje kao nepotpunu rečenicu kojoj nedostaje glagol (Škarić, 2000: 142). Solar ju opisuje jednako kao i Zima. *Elipsa nastaje kada se iz rečenične cjeline izostavljaju pojedine riječi na takav način da se smisao cjeline ipak može razabrati* (Solar, 1990: 83).

Elipsa se može shvatiti kao izostavljanje dijela rečenice kako bi se dobilo na ritmu te napetosti ili taj dio jednostavno nije potreban budući da njegova upotreba ne dovodi do toga da se gubi značenje. U navedenom Marcijalovom epigramu vidimo da je izostavljen predikat, glagol *esse*.

3.4. Figure dikcije

3.4.1. Anafora

Figura iskaza s ponavljanjem istog elementa na početku dvaju dijelova iskaza (Škiljan, 1989: 63).

Non convivere, nec videre saltem,

Non audire licet, nec urbe tota (Mart. epigr. 1.86, 8-9)

Prema Bagiću anafora je *ponavljanje iste riječi ili skupine riječi na počecima uzastopnih stihova u pjesmi ili na počecima uzastopnih rečenica ili rečeničnih dijelova u prozi, govorništvu, konverzaciji, reklamama* (Bagić, 2012: 33). Solar piše: *anafora znači ponavljanje riječi na početku stihova* (Solar, 1990: 75), Zima anaforu definira: *...ponavljanje jedne ili više istih rieči u početku više izreka ili članova* (Zima, 1880: 289). Škarić tvrdi da je anafora ponavljanje prvih dijelova rečenice te da to čini izraz snažnim i dinamičnim (Škarić, 2000: 136).

Anafora je kao što je vidljivo u Marcijalovim stihovima ponavljanje riječi na početku različitih stihova (*non, non*).

3.4.2. Aliteracija

Paralelno ponavljanje početka riječi; u novije vrijeme svako ponavljanje istih konsonanata u različitim riječima (Škiljan, 1989: 63).

Sed iam supplicibus dominum lassare libellis...(Mart. epigr. 8.31, 3)

Prema Bagiću aliteracija je *ponavljanje suglasnika ili suglasničkih skupina u susjednim ili prostorno bliskim riječima s ciljem naglašavanja emocionalnog stanja govornika, zvukovnog harmoniziranja iskaza, stvaranja određenog dojma i diskurzivnog tonaliteta* (Bagić, 2012: 21). Škarić za aliteraciju piše da je ponavljanje istih suglasnika, posebno na početku riječi (Škarić, 2000: 139). Zima navodi da je to figura koja se sastoji od toga da više riječi počinje istim suglasom, a kadkad i samoglasom (Zima, 1880: 268). Solar objašnjava: *aliteracija označava ponavljanje istih suglasnika ili glasovnih skupina u rečenicama odnosno stihovima, ili pak ponavljanje istih suglasnika ili slogova na početku više riječi, osobito u stihovima* (Solar, 1990: 74).

Aliteracija je ponavljanje suglasnika, a u navedenom Marcijalovom epigramu to susuglasnici, „s“ i „l“.

3.4.3. Asonancija

Škiljan u svojoj terminologiji figura i tropa ne navodi asonanciju te njezinu definiciju. Ono što asonancija predstavlja, suprotno je aliteraciji i predstavlja ponavljanje istih vokala odnosno samoglasnika. Asonancija u retorici ne predstavlja stilsku figuru ili trop. *Antički teoretičari sve ove promjene nazivaju metaplazam i ne ubrajaju ih među figure ili trope jer se promjene ne tiču cijelog jezičnog znaka nego samo jednog njegova dijela – plana izraza* (Škiljan, 1985: 32).

...toto notus in orbe Martialis...(Mart. epigr. 1.1, 2)

Za određene figure ne postoji Kvintilijanov ili Ciceronov opis budući da ih oni spominju ilikao dijelove i podvrste drugih tropa i figura ili ih uopće ne navode kao trope i figure. Prema Bagiću asonancija je *ponavljanje samoglasnika u riječi, stihu ili rečenici s ciljem naglašavanja emocionalnog stanja govornika, zvukovnog harmoniziranja iskaza, stvaranja određenog dojma i diskurzivnog tonaliteta* (Bagić, 2012: 72). Zima za asonanciju navodi da ta figura postaje tako da se u više riječi samoglasnici podudaraju (Zima, 1880: 270). Za Solara asonancija nastaje ponavljanjem istih samoglasnika kako bi se stvorio zvukovni ugođaj ili glasovni efekt (Solar, 1990: 74). Škarić piše: *asonancija je ponavljanje istih samoglasnika, osobito naglašanih, u različitim riječima* (Škarić, 2000: 139).

Asonancija je ponavljanje suglasnika što je vidljivo u primjeru iznad gdje se ponavlja samoglasnik „o“.

4. Zaključak

Stilistika kao zasebna cjelina unutar teorije književnosti ne zasniva se samo na stilističkim figurama, ali one zauzimaju cijeli jedan pravac bavljenja književnošću. Proučavanje i upotreba stilskih figura i tropa započela je još u antici kada je retorika bila u središtu interesa. Proučavanje retorike dovelo je do zanimanja za proučavanje pojedinih dijelova teksta, a ne samo teksta kao cjeline. Antička retorika donijela je definicije tropa i figura koje se koriste i dan danas. U antici je već velik broj figura i tropa bio definiran, no nije bio istražen na način da svaka figura i trop imaju svoje ime ili da pripadaju nekoj skupini kao što je to slučaju suvremenoj stilistici. U antičkom periodu Marko Fabije Kvintilijan dijeli figure i trope u dvije skupine (figure misli i govora) dok ih u suvremenoj teoriji književnosti Milivoj Solar dijeli u četiri (figure riječi, misli, konstrukcije, dikcije). Definicije tropa i figura u antici prikazane su u ovom radu prvenstveno na temelju Škiljanovih definicija a pojedine figure i tropi opisani su na temelju onoga što su Kvintilijan i Ciceron zapisali o njima. Što se tiče Solarove podjele tropa i figura ona je usuglašena i kod drugih autora poput Krešimira Bagića od kojega su preuzete definicije figura i tropa u suvremenoj stilistici. Na temelju djela Solara, Škarića i Zime pojašnjena je uloga tropa i figura danas.

Ono što se danas promijenilo za razliku od antike jest to da pojedine figure i tropi imaju svoje nazive i odvojeni su od drugih sličnih figura i tropa. Kvintilijan i Ciceron su u svojim djelima naglašavali kako bi se neka figura i trop trebali iskoristiti dok se danas figure i tropi koriste ovisno o tome što se tekстом želi postići. I Ciceron i Kvintilijan su svojim djelima htjeli ukazati na to kakav bi govornik trebao biti te su na temelju toga iznosili teze o upotrebi stilskih figura. Njihova upotreba vezana je za stil koji se koristio, a bila su tri (*genus subtile*, *genus medium*, *genus sublime*). Kvintilijan je autor koji se bavio isključivo retorikom i njegovo svo zanimanje bilo je usmjereno na nju. Ciceron je ulazio i u druge sfere, ali to ne umanjuje činjenicu da je najznačajniji upravo za retoriku i ono što ona predstavlja. Premda retorika danas ne postoji kao zasebna znanost i ne predstavlja značaj kao u antici, imala je ulogu u razvoju književnosti danas.

Ono što se nije promijenilo danas u usporedbi s antikom, definicije su pojedinih tropa i figura jer su one gotovo identične bez obzira što za neke nemamo naziv u antici. Upotreba figura i tropa ima istu ulogu danas kao i u antici, a to je ukrasiti tekst. Isto tako i danas se razmišlja kako pomoću neke figure ili tropa naglasiti ili umanjiti važnost nekog dijela teksta. Figure i tropi ne koriste se nepromišljeno, nego se svaka njihova upotreba planira na način da bi

upotpunila pojedini tekst. Dakako, u pojedinim tekstovima se neka figura ili trop primijete odnosno naglase više, a negdje manje.

Neke stilske figure se podudaraju i imaju podjednako značenje, poput metafore i poredbe što nam može ukazati na problem neimenovanja svake figure u antici. Premda danas svaka figura ima svoj naziv, i dalje postoji "problem" da nam se u tekstu učini za jedan primjer da je u pitanju više figura. Upravo u tome i leži najveći značaj stilskih figura i tropa bez kojih bi tekstovi bili suhoparni, nepotpuni i bez mogućnosti da izazovu emociju kod čitatelja.

4. Literatura

BAGIĆ, Krešimir, *Rječnik stilskih figura*, Zagreb, Školska knjiga, 2012.

BEKER, Miroslav, *Kratka povijest antičke retorike*, Zagreb, ArTresor, 1997.

CICERO, Marcus Tullius, *De oratore*, *Perseus Digital Library*,

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0120> (zadnji pristup 24. 09. 2021.)

CICERON, Marko Tulijski, *O govorniku*, Zagreb, Matica hrvatska, 2002.

FLACCUS, Quintus Horatius, *Carmina*, *Perseus Digital Library*,

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0024> (zadnji pristup 24. 09. 2021.)

KVINTILIJAN, Marko Fabije, *Obrazovanje govornika*, Sarajevo, "Veselin Masleša", 1967.

MARTIALIS, Marcus Valerius, *Epigrammata*, *Perseus Digital Library*,

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A2008.01.0506> (zadnji pristup 24. 09. 2021.)

MEYER, Michel; CARRILHO, Manuel Maria; TIMMERMANS, Benoit, *Povijest retorike od Grka do naših dana*, Zagreb, Disput, 2008.

NASO, Publius Ovidius, *Metamorphoses*, *Perseus Digital Library*,

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0029> (zadnji pristup 24. 09. 2021.)

NOVAKOVIĆ, Darko, „Stilska dimenzija figura u antičkoj retoričkoj tradiciji“, u: *Tropi i figure*, Zagreb, Zavod za znanost o književnosti, 1995.

QUINTILIANUS, Marcus Fabius, *Institutio oratoria*, *Perseus Digital Library*,

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A2007.01.0060%3Abook%3D1> (zadnji pristup 24. 09. 2021.)

SOLAR, Milivoj, *Teorija književnosti*, Zagreb, Školska knjiga, 1990.

ŠKARIĆ, Ivo, *Temeljci suvremenog govorništva*, Zagreb, Školska knjiga, 2000.

ŠKILJAN, Dubravko, "Antičke figure i tropi i suvremena lingvistika (I)", *Latina et Graeca* 26, (1985.), 17-42 .

ŠKILJAN, Dubravko, "Terminologija: figure i tropi", *Latina et Graeca* 34, (1989.), 62–75.

ŠKILJAN, Dubravko, *Leksikon antičkih autora*, Zagreb, Matica hrvatska, 1996.

ZIMA, Luka, *Figure u našem narodnom pjesništvu*, Zagreb, Globus, 1988. (pretisak iz 1880.)